

YÜKSELEN TEHLİKE İSLAMOFOBİ*
THE RISING DANGER ISLAMOPHOBIA

Hasan YAVUZER**
Ümran AÇIKGÖZ***

Özet

İslam karşıtlığı ya da İslam düşmanlığının geçmişi Hz. Peygamber dönemine kadar uzanmaktadır. Peygamberin İslam dinini yaymaya başladığı o dönemde de bu dine karşı çıkan ve yayılmasını engellemek isteyen kişiler olmuştur. O günden bugüne kadar da benzer durumlar hep yaşanmıştır. Ancak son yıllarda İslam karşıtlığı ya da İslam düşmanlığı anlamında kullanılan İslamophobia farklı bir boyut kazanmış, İslam ve Müslüman düşmanlığı dünya barışını tehlikeye sokacak bir boyuta ulaşmıştır.

Avrupa, ABD, Çin ve dünyanın pek çok yerinde her geçen gün daha da tırmanan İslamofobinin gelmiş olduğu en tehlikeli durum son günlerde İngiltere’de yaşanmıştır. İslam ve Müslüman karşıtı örgütlerin organize etmiş olduğu bir eylem planında “3 Nisan Müslüman cezalandırma günü” ilan edilmiş, çeşitli kişilere ve adreslere gönderilen mektuplarda 3 Nisan’da “*Sen de bir Müslüman cezalandır ve iyilik yap*” çağrısında bulunulmuştur.

Ülke, bölge ve dünya barışını tehlikeye sokacak bu uygulama insan haklarına aykırı olduğu gibi din ve inanç özgürlüğünün önünde de en büyük engel olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmada İslamofobi hakkında bilgi verilecek, gelinen nokta sosyolojik bir bakış açısıyla analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslam, Müslüman, İslam karşıtlığı ya da İslam düşmanlığı, insan hakları, din ve inanç özgürlüğü, dünya barışı.

Abstract

The history of anti-Islamism or Islamophobia goes back to the periods of Prophet Muhammad. In the times when Prophet Muhammad began to spread Islam, there were people who are dissenting Islam and restraining Prophet Muhammad from spreading Islam. From that day to these times, there have been similar situations. But in recent years, Islamophobia takes on a different dimension that this

---

* 20-22 Eylül 2018 tarihinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen Uluslararası 2. İpek Yolu Sempozyumunda sunulan bildirinin güncellenmesi sonucu hazırlanmıştır.

** Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Nevşehir hasanyavuzer@yahoo.com.tr

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü Nevşehir acikgozumran94@gmail.com

hate against Islam and Muslims have reached a level which endanger the world peace.

Islamophobia rises each passing day in Europe, USA, China and in many other parts of the world. Among these, the most dangerous situation has been experienced in England in the recent days. According to an action plan organized by a group of organizations that are anti-İslamic and anti-Muslim, it's declared 3rd April as the punishment day of Muslims. Among the letters that are sent to various people and institutions, it was written that "*Punish a Muslim and do a favor*" on the 3rd of April.

This kind of a call, which endangers the peace in the country, region and the world, is not only against human rights but also it is a big obstacle on the freedom of religion and belief. In this study, it will be informed about Islamophobia and the current situation will be analyzed with the sociological point of view.

Key words: Islam, Muslim, anti-İslamism or İslamophobia, human rights, freedom of religion and belief, world peace

GİRİŞ

Dünya üzerindeki milletler tarih boyunca dil, din, kültür ve etnik yapı gibi pek çok farklı niteliklerden oluşan bir bütünün parçaları olmuştur. Sanayi ve teknolojiye yaşanan gelişmeler ulaşım ve iletişim alanında olduğu gibi hayatın her safhasında da pek çok değişim ve gelişime sebep olmuştur. Ticaretin yaygınlaşması, iş ve işgücünün serbest dolaşımı ve ülkeler arası göçler gibi çeşitli faktörler ise farklı özelliklere sahip toplumların birbirine yaklaşması ve beraber yaşaması sonucunu doğurmuştur.

Gelinen noktada günümüz dünyasında çok farklı dil, din, kültür ve etnik yapıya sahip toplum ve milletlerden kişiler aynı kara parçası üzerinde yaşamaya çalışmaktadır. Bunları bir desenin farklı renkleri olarak görüp zenginlik olarak kabul eden birey ve toplumlar olduğu gibi bu çoğulcu yapıları aykırılıklar olarak algılayıp birtakım olumsuz refleksler geliştiren birey ve toplumlar da olmuştur. Bu yüzden kimi sınırlar içerisinde tüm farklılıklara rağmen barış ve hoşgörü yüksek seviyede tutulma gayretinde iken kimi bölgelerde bu huzur ortamı asgari seviyelerde kalmıştır. Bu durumun çeşitli sebepleri olmakla birlikte bizim bu çalışmada üzerinde durmak istediğimiz konu itibarıyla esas nedenler ön yargılar, ayrımcılık, ötekileştirme ve zenofobi (yabancı korkusu)'dur. Buradan hareketle odak noktamız bu ayrımcılığın bir örneği olan ve günden güne artış gösteren İslamofobi'dir.

İslamofobi, ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyanın pek çok yerinde yayılmakta olan, popülist politikalara malzeme olarak kullanılan ve Müslümanların çeşitli olumsuz muamelelere maruz kalmasına neden olan tehlikeli bir durumdur. İslamofobik tavırlar; farklı din mensupları ve dini

kuruluş temsilcileri, çeşitli örgütler, kuruluşlar, siyasetçiler ve hatta sanatçıların söylemleri üzerinden bireyleri etkilemekte ve algılarını değiştirmektedir. Müslümanlara iş, sosyal alan, medya, politika, eğitim gibi pek çok alanda yapılan ayrımcılık ve yine bununla bağlantılı şiddet ve nefret suçları ülkelerin birlikte yaşama hoşgörüsünü zedelemektedir. Bu durum yalnızca toplumların huzurunu etkilemekle kalmayıp söylem ve eylemler üzerinden Müslümanlara haksız muameleler yapılmasına sebep olmaktadır. Yazılı, görsel ve sosyal medyaya da yansıyan haberler konunun ciddiyetini ortaya koymakta, bu konu üzerine yapılan bilimsel araştırmalar ve raporlar da durumun günümüzde geldiği boyuta dikkat çekmektedir. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'nın yaptığı çalışmalardan elde edilen raporlara göre İslamofobiden kaynaklı Müslüman ayrımcılığının psikolojik ve fiziksel şiddet boyutlarına ulaştığı görülmektedir. İslamofobinin Avrupa'daki Müslümanların gündelik yaşamlarında daha görünür hale geldiği vurgulanan raporda şu ifadeler yer verilmektedir. "Bugün gelinen noktada, İslamofobi artık Müslümanlara yönelik sadece retorik bir nefret söylemi olma eşliğini çoktan aştı ve okul, iş yeri, cami, toplu taşıma araçları ve sokakta Müslümanlara yönelik fiziki saldırılarda kendini gösteren somut bir düşmanlık halini almıştır" (<http://www.islamophobiaeurope.com/tr/islamofobi-nefret-soylemi-esigini-asti/>).

İslam dini ve bu dinin mensupları olan Müslümanlara yapılan bu önyargı, dışlama, nefret ve saldırılar İslamofobinin geldiği noktayı ortaya koymaktadır. İslam dini ve Müslümanlara reva görülen önyargı, dışlama ve saldırılar her geçen gün artış göstermekte, daha geniş alanlara yayılmaktadır. Tedbir alınmadığı takdirde ülke, bölge ve dünya barışı için tehlikeli boyutlara tırmanma eğilimi göstermektedir.

Araştırmanın Amacı

Son dönemde giderek artan İslamofobik algı ve tutumlar uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Temelleri geçmişten gelen bu algı yalnızca bir din meselesi değil aynı zamanda medeniyetler çatışmasını da içermektedir. İslam dininin yayılmaya başlaması ile gündeme gelen İslam karşıtlığı ve düşmanlığı çeşitli dönemlerde artış göstermiş, yerelde başlayan bu durum Haçlı seferleri ile yerelden çıkıp uluslararası bir boyuta taşınmıştır. ABD'de meydana gelen 11 Eylül saldırısı ise bir kırılma noktası olmuştur. Ondan sonra başta ABD olmak üzere Avrupa geneli ve dünyanın farklı yerlerinde İslam dini ve Müslümanlara karşı kin ve nefrete dönüşen olumsuzluklarda artışlar yaşanmıştır.

Tarihin her döneminde var olan ancak son yıllarda Avrupa, ABD ve dünyanın farklı yerlerinde ciddi bir artış gösteren İslam dini ve Müslümanlara karşı yapılan bu olumsuz gelişmeleri gün yüzüne çıkaran ve tetikleyen olay 11 Eylül 2001 de ABD'de yaşanan silahlı terör olayıdır. 11

Eylül olayları sonrasında İslam'ı terör ile ilişkilendiren fikirler dünya kamuoyuna açıktan servis edilmeye başlanmıştır. Yaratılan bu imaj ile ABD ve Avrupa ülkeleri başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde yaşayan Müslümanlar çeşitli önyargılara ve kötü muamelelere maruz kalmışlardır. Aynı durum her geçen gün giderek daha da yaygınlaşmakta ve daha tehlikeli bir hal almaktadır.

Bu çalışma ile İslamofobi kavramının tanımlanması ve tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmesi amaçlanmıştır. Dünya üzerinde gündend güne yayılmakta olan İslamofobik söylem, eylem ve saldırıların betimlenmesi ile durum tespitinin yapılması çalışmamızın bir diğer amacıdır. Dünyanın farklı yerlerinde yaşanan İslamofobik söylem ve eylemlerden örnekler vererek yükselmekte olan İslamofobik tutum ve davranışlara dikkat çekilmesi ve farkındalık oluşturulması ise bir diğer amacımızdır.

Araştırmanın Önemi

İslam karşıtlığı ve İslam düşmanlığı anlamına gelen İslamofobi son dönemlerde, başta Avrupa ülkeleri ve ABD olmak üzere dünya genelinde hızlı bir şekilde yükselişe geçmiş, hatta tehlikeli boyutlara ulaşmıştır. Çeşitli ülkelerde farklı din mensupları ve din temsilcileri, siyasetçi, medya ve sivil toplum kuruluşlarının da destek verdiği bu durum farklı kültürlerin bir arada hoşgörü içinde yaşama kültürüne zarar vermekte, Müslümanların gündelik yaşamını da olumsuz etkilemektedir. Yaşanan gelişmeler sadece olumsuzluklar yaşanması ile kalmamakta, kin ve nefret duygularının yayılmasına, bunun sonucu olarak da sözlü ve fiili saldırılar ile şiddet eylemlerine sebep olmaktadır. Bu kin ve nefret sonucunda Müslümanlar sosyal, kültürel, ekonomik, eğitim ve siyasal alanda ayrımcılık, dışlama ve önyargılara maruz kalmaktadır. Müslümanların can, mal ve namus güvenliği tehlikeye girmekte, evleri, işyerleri ve kutsalları olan cami ve mescitleri kundaklanmaktadır. Müslümanlar diri diri ateşe verilmektedir ya da Müslümanlara yapılan zulümlere sessiz kalınmaktadır.

Bu çalışmada İslam dini ve Müslümanlar yönelik bu tutum ve davranışlar ele alınacak, bunların altında yatan sebepler irdelenip sonuçları tartışılacaktır. Verilen örnekler ile İslamofobinin geldiği konum belirlenecek, alınması gereken tedbirler hakkında öneriler sunulacaktır. İslam'ı ve Müslümanları rahatsız eden ve toplumsal barışı tehdit eden bu durum çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. İslamofobi gibi her geçen gün yayılan, toplum ve dünya barışını tehlikeye atan böyle bir konunun irdelenmesi bile başlı başına önemli bir konudur. Dünya üzerindeki bu söylem ve tavırlara dikkat çekmesi ve yapılan olumsuz uygulamalara farkındalık uyandıracak olması çalışmanın bir başka önemini ortaya koymaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmamızda dünyanın çeşitli ülkelerindeki İslamofobik tutum, söylem ve saldırılar ele alınmıştır. Konu çalışılırken literatür taraması yapılmıştır. Çalışmada öncelikle İslamofobi kavramının kısa bir tanımlaması yapılarak kavramın özet niteliğinde bir tarihçesi verilmektedir. Daha sonra ise çalışmanın odak noktasını oluşturan dünyadaki İslamofobik saldırı ve nefret suçları ile ilgili örnekler ortaya konmaktadır. Bu bağlamda İslamofobik saldırı, eylem ve söylemleri etkileyen üst düzey yöneticilerin ve siyasetçilerin konu ile ilgili sözleri irdelenmektedir. Yazılı, görsel ve sosyal medya ile konuyla ilgili yapılan araştırmalardan elde edilen verilerden istifade ederek çalışma tamamlanmaktadır.

Kavramlar ve Tanımları

Ön Yargı

Ön yargı genel bir tutum yapısını ifade etmekle birlikte çoğunlukla ön yargı denildiğinde olumsuz imajlar zihinde canlanmaktadır. Ancak ön yargıları hem olumsuz hem de olumlu olarak kategorize etmek mümkündür. Nasıl ki doğrudan bir yaşantı deneyimlemediğimiz durumlar ya da kişilerle ilgili olumsuz bir kanaate sahip olmak ön yargı ise, hiçbir deneyimimiz olmamasına rağmen yine bir kişi veya gruba karşı sempati besliyor olmamız da bir ön yargıdır. Her ne kadar olumlu ve olumsuz ön yargılar sınıflandırması yapabilesek de sosyal psikologlar ön yargı kelimesini genelde olumsuz tutumları nitelemek için kullanmaktadır. “Literatürde “önyargı”, dış gruplara karşı olumsuz bir görüş olarak kullanılmaktadır. Önyargı, bir grubun üyelerinin bir başka grup ve bu grubun üyeleri ile ilgili oluşturdukları sosyal mesafede açığa çıkar. Grup önyargısı, grup üyelerinin bir başka gruba ve bu grubun üyelerine karşı yerleşmiş normlardan kaynaklanan olumsuz tutumları olarak tanımlanabilir” (Şerif, 1996, s. 649). “Bu bağlamda, ön yargı ayırt edilebilir bir gruptaki insanlara karşı, *yalnızca* bu gruba üye olmalarına dayanarak, düşmanca ya da olumsuz bir tavır beslemektir. Ön yargının hedefi olan bireyin kendine özgü ayırıcı özellikleri ya fark edilmez ya da göz ardı edilir” (Aronson, Wilson ve Akert, 2012, s. 751).

Ayrımcılık

Toplumsal yapı içerisinde bazı kişi ve gruplar diğerlerine göre birtakım haklara erişme konusunda daha dezavantajlı olabilmektedir. Bunun başlıca sebebi ayrımcılıktır. Ayrımcılık, pek çok alanda karşılaşılan bir kavramdır. “Ayrımcılık en basit ifadeyle kişilerin cinsiyet, dil, din, renk, ırk ya da etnik köken gibi nedenlerle farklı muameleye tabi tutulması olarak tanımlanabilir” (Akdemir, 2014, s. 891).

Acar'ın Jones *Social Psychology of Prejudice* adlı çalışmasından aktardığı gibi “Ayrımcılık, bireylerin yalnızca belli bir grubun üyesi olmaları sebebiyle olumsuz muamele ve davranışlarla karşılaşmaları, ait oldukları gruptan dolayı toplumsal kaynaklara eşit şekilde ulaşmalarının önünün kesilmesi gibi durumların ortaya çıkmasıdır” (Acar, 2017, s. 4).

Zenofobi (Yabancı Korkusu)

Zenofobi, Yunanca “xenos” (yabancı) ve “phobos” (korku) kelimelerinden oluşmakta ve “yabancı korkusu” anlamına gelmektedir. Korku, zamanla düşmanlığı da beraberinde getirdiği için yabancı korkusu kavramının yerini “yabancı düşmanlığı” kavramı almıştır. Kavramın ilk kez nerede ve nasıl kullanıldığı konusunda pek fazla açıklık olmasa da İslamofobi kavramının daha genel anlamda “yabancı düşmanlığı”nı ifade eden “xenophobia” kavramının uzantısından geliştirilmiş olduğu açıktır. Buna göre eğer yabancı düşmanlığı ya da korkusu, Müslüman kökenli insanlara ve gruplara yönelik ise bu olgu pekala İslamofobi olarak ifade edilebilir (Canatan, 2007, s. 26).

Zenofobinin sözlük anlamı dışında bir de toplumsal anlamı vardır. Bu kavramın sosyolojik anlamı kelime anlamını aşan bir boyuttadır. Farklı kültürden bireylerin bir arada yaşadığı toplumlar söz konusu olduğunda zenofobi toplumsal huzuru aksatan bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. “Bu fobi insanların günlük yaşamlarında ve iş ortamlarında, okullarda, diğer tüm toplumsal ilişkilerinde ortaya çıkmakta ve bazı kişilere karşı uygulanan şiddeti, olumsuz tutum ve söylemleri savunmak için kullanılır. Sonuç olarak ortaya olumsuz davranışlar, ayrımcılık, sakınma ve zorbalık çıkar” (<https://www.sabah.com.tr/yazarlar/cumartesi/bsemerci/2011/11/05/farklilik-ve-kultur-zenofobi>).

Fobi ve İslamofobi

Fobi kelimesi “korku” anlamına gelen Yunanca “phobos” kelimesine, “Etimolojik olarak da Yunan mitolojisindeki dehşet tanrısının ismi Phobos kelimesine dayanmaktadır” (Hıdır, 2007, s. 82). İslamofobi ise, “İslam” ve Yunanca korku anlamına gelen “Phobos” kelimelerinin bir araya getirilmesinden meydana gelen bir terimdir. İslam’dan ve Müslümanlardan korkma, çekinme ve kaçma içgüdüsünü ifade etmektedir. Psikolojideki sosyal fobi türlerinden “exenofobi/yabancı düşmanlığı” terimi ile ve İslam karşıtlığı anlamına gelen “Anti-İslamizm” terimiyle de benzer özellikleri vardır (Kapaklı, 2016, 4). Bununla birlikte İslamofobi kavramı, sosyolojik bir mahiyet arz ederken anti-islamizm kavramı daha ideolojik ve politik bir tutuma işaret etmektedir (Canatan, 2007, s. 43).

Kelime anlamı İslam karşıtlığı veya İslam düşmanlığı anlamına gelen İslamophobia, günlük hayatta çok daha geniş anlamlarda kullanılmaktadır. Yaygın olarak kullanılan anlamıyla İslamophobia; İslam dini ve/veya Müslümanlara karşı duyulan önyargı, kin, nefret, düşmanlık ve korku gibi halleri, bu hallerden yola çıkarak dile getirilen aşağılayıcı söylem ve ayrımcı eylemleri ifade etmek için kullanılmaktadır (Yavuzer, 2017, s. 305).

“İster sosyal kaygı olarak ister belirli bazı tecrübelerden kaynaklanan psikolojik sarsıntı olarak tasniflensin, İslamofobi en basit tabirle, İslam ve Müslümanlara duyulan korkudur. Bu korku daha sonra nefret, düşmanlık ve ayrımcılığa yol açmaktadır” (Lean, 2015, s. 46).

İslamofobi kavramı yalnızca bir din meselesini değil, içerisinde toplumlar arası pek çok karşılaşmaları da içermektedir. Bu bağlamda İslamofobi kelimesi bir çatı kavram olarak altında çeşitli anlamları barındırmaktadır. Temelinde korku ve kaygıyı ifade eden İslamofobi, zaman içerisinde farklı anlamlara bürünmekte ve yeniden şekillenmektedir. “Bir şeye duyulan korku, özellikle temelsiz ise, sürekli olduğunda ve giderilemediğinde zamanla korkulan şeye karşı bir düşmanlığa dönüşebildiğinden İslamofobi kelimesi İslam düşmanlığı olarak da kullanılabilir” (Uzun, 2012, s. 15). Çalışmamızda daha çok İslamofobinin İslam karşıtlığı veya İslam düşmanlığı olarak ifadesini bulan yönü üzerinde durulmuştur.

İslamofobi'nin Tarihi

İslamofobinin kavram olarak kullanılmaya başlanması yakın bir tarihe dayansa da adı konmamış İslamofobik tutumların ortaya çıkması İslam'ın doğuşu ve yayılmasına kadar gitmektedir. Yeni ortaya çıkan diğer pek çok din gibi İslam dini de ortaya çıktığı günden itibaren karşısında çevrede var olan din veya dinlerin yönetici konumunda olan lider ve temsilcileri başta olmak üzere birtakım kişiler ve gruplar bulmuştur. Mekke'deki Putperestler, Yahudiler, Mecusiler ve dönemin söz sahibi kabile liderleri İslam'ın yükselişi ve Müslümanların artışı varlıklarına yönelmiş bir tehdit olarak görmüşlerdir. İslam'ın doğuşuyla Hz. Muhammed'e ve arkadaşlarına karşı oluşturulan olumsuz tutumlar o zamanlarda da toplumdan dışlama, ayrımcılık, fiziksel/psikolojik şiddete kadar varan çeşitli durumlarla kendisini göstermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere İslam karşıtı tavır ve tutumlar çok eskiye dayanmakta ve altında çeşitli sebepler barındırmaktadır. İslamofobi esasında, “Eski bir korku için üretilen yeni bir kelimedir. O, yüzyıllar boyunca devam eden savaşlar, haclı seferleri ve soykırımlarla kendini gösteren dini hoşgörüsüzlüğün bir biçimidir” (Iqbal, 2010, s. 575).

Günümüzdeki anlamı ile İslam karşıtı tavırların karşımıza çıkışı ise yakın tarihteki birtakım olaylara dayanmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve kırılma noktası niteliğinde olanı 11 Eylül 2001'de Amerika Birleşik

Devletleri'nde bulunan Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yapılan saldırıdır. ABD yönetimi tarafından bu saldırıların Müslümanlar tarafından gerçekleştirildiği iddia edilmiş, saldırı ile sorumlu tutulan Irak ve Afganistan'a yönelik önce kampanya sonra da savaş ilan edilmiştir. 11 Eylül saldırısından sonra İslam dini ve Müslümanlar terörizm kavramı ile anılmaya başlanmıştır.

11 Eylül'den sonra ABD başta olmak üzere çeşitli ülkelerin liderleri, üst düzey yöneticiler ve farklı dinlerin yönetici ve temsilcileri İslam karşıtı söylemlerini artırmış ve İslam'a karşı önlemler alınmasına yönelik politikalar izlemeye başlamıştır. Bunların yanı sıra medyada yaratılan İslam ve Müslüman profili bireylerin kafasında kaygı ve korku oluşturacak şekilde sunulmaya başlanmıştır. Geline son noktada İslamofobik tavırlar ve düşünceler sosyal hayatın hemen her alanında hissedilmeye başlamıştır. Bugün Müslümanlara sosyal hayat içerisinde iş ortamı, medya, politika, eğitim gibi pek çok alanda ayrımcılık yapılmakta ve yine bununla ilişkili şiddet ve nefret suçlarında artışlar gözlenmektedir. Giderek artmakta olan fiziksel ve psikolojik şiddet, saldırılar ve eylemler bize İslamofobinin günümüzde ulaştığı boyut hakkında fikir vermekte, geleceğe yönelik endişeleri artırmaktadır. Müslümanların kutsal mekanı olan camilere yapılan saldırılar, İslam'a ve Kur'an'a yönelik nefret söylemleri, yaşadıkları ülkede göçmen konumunda olan Müslümanların okullarda karşılaştığı ötekileştirmeler, başörtüsü kullandığı gerekçesi veya İslami kimliği sebebiyle istihdam alanında sınırlamalara maruz kalan bireylerin olması bu durumun yalnızca birkaç örneğidir.

Geline son noktada İslam karşıtlığı ve İslam düşmanlığı anlamındaki İslamofobi günden güne yükselerek, ABD ve Batı ülkeleri başta olmak üzere tüm dünyaya yayılmaktadır. Evrilmekte olan ve yeni bir hal alan bu kavram son zamanlarda Türk düşmanlığına dönüşmektedir. Bu noktada Antisemitizmin yerini İslamofobinin aldığı ve ırkçılığın yeni küresel formu olarak İslam karşıtlığının dünya kamuoyuna tanıtıldığı tartışmaları gündeme gelmektedir.

Dünya'da İslamofobi

İslamofobinin hızla yayıldığı ve sosyal hayatın türlü alanlarında kendisini gösterdiği günümüzde, dünya üzerinde çeşitli ülkelerden İslamofobik eylem ve tavırların örnekleri karşımıza çıkmaktadır. Çalışmamız genel anlamda Müslümanlara yönelik İslamofobik söylem, eylem ve saldırıların görülme oranlarına ve kısmen de niteliklerine odaklanmıştır. Kaynak taraması niteliğindeki bu çalışmamız ile dünyada İslamofobinin görünen yüzü olarak karşımıza çıkan örnekler yer verilecektir.

İlk örneğimiz ABD olacak, orada yaşanan gelişmeler hakkında bilgi verilecektir. 11 Eylül 2001’de meydana gelen terör olayları, Amerikan tarihinde bir dönüm noktası olmuş, Amerika Birleşik Devletleri’nin iç ve dış politikasında temel değişikliklere gidilmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. “Bu değişimin birincil muhatabı ise Müslümanlar olmuştur. Amerikan yönetimi, 11 Eylül’den “İslami terörizmi” sorumlu tutarak hem Amerika’daki hem de Amerika dışındaki Müslümanlara karşı “kuşku”, “baskı” ve “şiddet”e dayalı bir politika geliştirmeye başlamıştır” (Okumuş, 2007, s. 240).

Dönemin ABD Başkanı olan George W. Bush yönetiminin başlattığı bu algı yazılı, görsel ve sosyal medya tarafından gündeme taşınmış, verilen yanlış ve abartılı haber ve yorumlar ile 11 Eylül’den sonra Amerika genelinde İslam dini ve Müslümanlar hedef tahtasına konulmuştur. Çeşitli yerlerde camiler kundaklanmış, Müslüman olduğu bilinen kişiler ve özellikle de İslami tesettür kıyafetinden dolayı pek çok Müslüman kadın ve kız sözlü ve fiili tacize maruz kalmışlardır. Sakalından dolayı Müslüman olduğu zannedilen bir Hindistanlı öldürülmüş, bu durum ABD genelinde Hindistanlıların ayağa kalkmasına sebep olmuştur. ABD’de 2008 ve 2012 yıllarında yapılan başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti başkan adayı Barack Hussein Obama’nın babasının Müslüman olması muhalifleri tarafından seçim sürecinde İslam dini ve Müslümanlar aleyhine pek çok olumsuz söylem ve eylemleri gündeme taşımıştır. 4 Kasım 2008 seçimlerinde Obama’nın seçilmesi halinde Müslümanların ABD’yi ele geçirecekleri iddia edilmiştir. Obama’nın her vesile ile kendisinin Müslüman olmadığını söylemesine rağmen başkan seçildikten sonraki süreçte de kendisini yıpratmak isteyen muhalifler İslam dini ve Müslümanları hedef göstermeye devam etmişlerdir. Bu söylemlerin etkisinde kalan pek çok kişide İslam dini ve Müslümanlara karşı olumsuz bir algı oluşmuş, 11 Eylül 2001 tarihinden beri gündemde tutulan bu söylemler neticesinde Müslümanlara karşı kin, nefret ve şiddet eylemlerinde ülke genelinde artışlar yaşanmıştır. Barack Obama üzerinden İslam dini ve Müslümanlara karşı olumsuz kampanyalar 6 Kasım 2012 seçimlerinde de devam etmiştir. Obama’nın ikinci defa başkan seçilmesi ise İslam’a ve Müslümanlara karşı olumsuz söylem ve eylemlerin gündeme daha fazla taşınmasına sebep olmuştur. 8 Kasım 2016’da yapılan Başkanlık seçimlerinde seçim kampanya sürecinde Cumhuriyetçi Parti başkan adayı Donald Trump’ın İslam dini ve Müslümanlar aleyhinde yaptığı konuşmalar ve seçildiği takdirde Müslümanları ülkeden kovacağı ve ülkeye almayacağı şeklindeki açıklamaları var olan önyargı, ötekileştirme, kin ve nefret duygularını daha da körüklemiştir. Başkan seçildikten sonra bazı İslam ülkelerinin vatandaşlarına ABD’ye giriş yasağı koyması ve bu süreçte yaşanan olumsuz gelişmeler İslamofobik söylem ve eylemlerde ciddi artışlar yaşanmasına sebep olmuştur. Bu durum halen geçerliğini korumakta, ülkede yaşayan

Müslümanlar bunun tedirginliğini yaşamaktadır. İslam düşmanı çeşitli kurum, kuruluş ve kişilerin gayretleri İslamofobik söylem ve eylemleri daha da artırmıştır.

Amerika'daki Müslümanların oluşturduğu en büyük sivil toplum kuruluşu olan Council on American-İslamic Relations (CAİR)'in tespitleri de geline durumun vahametini ortaya koymaktadır. CAİR'in tespitlerine göre 2015 yılına göre 2016 yılında Amerika'da Müslüman karşıtı yapılan eylemlerde %57 artış olmuştur. 2014-2016 yılları arasında İslam karşıtı eylemlerde de %65 artış gözlenmiştir. Aynı dönemde Müslümanlara karşı nefret suçlarındaki artış ise %584 olarak belirlenmiştir (Council on American-İslamic Relations, 2017). Hasan Yavuzer'in Council on American-İslamic Relations (CAİR)'in başkanı Nihad Awad ile 2017 yılı Ağustos ayında Washington D.C. deki CAİR ofisinde yaptığı mülakatta Awaz, ABD'de durumun her geçen gün kötüye gittiğini belirtmiş, Müslümanlar ve Müslüman kuruluşların temsilcileri olarak bu durumdan derin endişe duyduklarını dile getirmiştir.

Endişeler haklı çıkmış ve Amerika'daki en büyük Müslüman sivil Kuruluşu Amerikan-İslam ilişkileri konseyi (CAİR) 2017'nin Nisan-Haziran aylarında 2016 yılının aynı dönemine göre Müslüman karşıtı olayların %91 arttığını açıklamıştır. CAİR'in İslamofobiyi İzleme ve Mücadele Dairesi Başkanlığı Koordinatörü Zainab Arain, söz konusu artışta ABD başkanı Trump'ın başkanlık seçimi kampanyası ile Trump yönetiminin Amerikan Müslümanları ve diğer azınlık gruplarını hedef almasının payının büyük olduğunu söylemiştir (<https://tr.sputniknews.com/abd/201707181029325221-abd-islamofobik-olay-artis/>).

Washington D.C.' deki Georgetown Üniversitesinde Uluslararası İlişkiler ve İslam Teolojisi dallarındaki çalışmalarıyla bilinen İslam araştırmaları uzmanı John L. Esposito, Nathan Lean'ın "The Islamophobia Industry" adlı kitabına yazdığı önsözde konu ile ilgili şunları dile getirmektedir. "*İslamofobi, 11 Eylül olaylarından sonra birden ortaya çıkmış yeni bir şey değildir. Antisemitizm ve yabancı düşmanlığı gibi uzun bir geçmişi ve derin tarihi kökleri vardır. Bunun günümüzde yeniden canlanması, 20. yüzyılın sonlarında önemli sayıdaki Müslüman'ın Batı'ya göçmesiyle, İran Devrimi'yle, adam kaçırmaya ve rehin alma olayları da dahil 1980 ve 1990'lardaki terör faaliyetleri ile, 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a yapılan saldırılarla bunun ardından oluşan Avrupa'daki terör saldırıları ile olmuştur*" (Lean, 2015, s. 19). Lean daha sonra şu bilgileri paylaşmaktadır. "2002'de FBI tarafından yayımlanan yıllık rapor Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının yüzde 1600 oranında arttığını göstermiştir; 2000'de 28 olay rapor edilmişken iki sene sonra bu sayı 481'e çıkmıştır" (Lean, 2015, s. 31). Veriler ABD'de İslamofobik

söylem ve eylemlerin geldiği noktayı gösterdiği gibi geleceğe yönelik işaretleri de vermektedir.

Bundan sonraki süreçte dünya genelinde farklı ülkelerden örnekler vererek İslamofobinin diğer ülkelerde geldiği konum tespit edilip sonuçları analiz edilmeye çalışılacaktır.

İlk olarak Avrupa'nın en geniş Müslüman nüfusuna (5-6 milyon civarında, ülke nüfusunun %7,5-%10) sahip Fransa'ya baktığımızda medya, eğitim, siyasal hak ve özgürlük, iş ve çalışma hayatı, din ve kültür gibi çeşitli alanlarda Müslümanların kısıtlamalara maruz kaldığını görüyoruz. Siyasiler, çeşitli sivil toplum örgütleri ve din temsilcilerinin öncülük yaptığı İslam karşıtlığı ve düşmanlığı her geçen gün Müslümanlara karşı önyargı, kin ve nefretin artmasına sebep olmaktadır.

Fransa'da günlük yaşamın diğer bir önemli alanı olan medya da terör saldırılarından beslenen tehlikeli, şiddet yanlısı bir İslam algısı yaratılmasında büyük rol oynamıştır. İslam dininin unsurları dergi ve gazetelerde olumsuz algılarla eşleştirilmiş ve İslamofobinin yükselmesindeki önemli etmenlerden biri haline gelmiştir. Fransa'nın en çok satan gazetelerinden biri olan Le Figaro'da Müslümanların DAİŞ'e katılımı, bazı terör saldırıları ve Müslümanlarla ilgili yazılan çeşitli makaleler ve yorumlar İslam'a karşı önyargılara sebep olmuştur.

“Le Figaro gazetesinde 2012 yılında yayımlanan “İslam İmaji” raporuna göre, yapılan kamuoyu araştırmasında Fransızların %43'ü Müslümanları bir tehdit unsuru olarak görmekte, %67'si Müslümanların Fransız toplumuna uyum sağlayamadığını düşünmekte, %60'ın üstünde bir kesim peçe ve başörtüsüne karşı çıkmaktadır” (Aslan, Kayacı ve Ünal, 2016, s. 454). Bu bulgular her zaman tek renk ulus olma çabasında olan Fransa'daki Müslüman ayrımcılığı ve ön yargısını ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu ayrımcılığın yansımalarına açık bir örnek olarak yine 2011'de yürürlüğe giren ve kamusal alanlarda Müslüman kadınların örtünmelerini kısıtlayan burka yasağını gösterebilmekteyiz. 2011 yılında Müslüman kız ve kadınların kıyafetlerine müdahale edecek kararlar alınmış, bazı İslami kıyafetler yasaklanmıştır. Bu durum Müslümanları rahatsız etmiş, sosyolojik ve psikolojik travmalara sebep olmuştur.

İslam karşıtı tavırların medyaya yansıyan bir diğer örneği de *Charlie Hebdo* Dergisinde yayınlanan karikatür krizidir. İslam'ı alaycı ve aşağılayıcı bir şekilde kullanan *Charlie Hebdo* Dergisi 2011'de Hz. Muhammed'i ve Müslümanları küçük düşürücü karikatürler yayımlamıştır. Müslümanları tahrik eden kışkırtıcı yayınlar başta Fransa olmak üzere dünya kamuoyunda gerginliğe sebebiyet vermiştir. Sonrasında 7 Ocak 2015'te dergi binası silahlı saldırganlar tarafından basılmış ve bu saldırıda 12 kişi öldürülmüştür (https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160107_charlie_hebdo_anm

a). Saldırının failleri Fransız polisi tarafından Müslüman olarak açıklanmış ve etkisiz hale getirilmiştir. Yaşanılan çeşitli saldırı durumları ve faillerinin Müslüman olarak tanımlanması İslamcı-terörist söylemlerini artırmıştır. Sadece söylemleri değil, Müslümanlara karşı kin, nefret ve saldırıları da ciddi oranda artırmış, bu durum kayıtlarda da tescil edilmiştir. Olivier Esteves'in şu sözü de bu verileri doğrulamaktadır. "Fransa'da İslamofobi, Charlie Hebdo saldırısından sonra korkunç bir şekilde ilerlemiş durumdadır" (Yavuzer, 2017, s. 307). (<https://www.setav.org/etkinlikler/2015-avrupa-islamofobi-raporu/>).

Aynı yıl içerisinde ve 13 Aralık tarihinde aynı anda 7 ayrı yere eş zamanlı olarak yapılan ve 130 kişinin ölümüyle sonuçlanan terör saldırıları Fransa'da İslam ve Müslüman düşmanlığını daha da artırmıştır. Ondan sonraki süreçte de İslamofobik söylem ve eylemler her geçen gün artış göstermektedir. Müslümanlar psikolojik ve sosyolojik baskılar ile karşı karşıya kalmakta, fiziksel saldırılara uğramaktadır. 2015 yılında Paris'te yaşanan terör saldırıları sonunda ise Avrupa genelinde Müslüman karşıtı ırkçı saldırılarda âdeta patlama yaşanmış, saldırıların hemen sonrasında Fransa'da kayda geçen islamofobik saldırılar %500 oranında artmıştır (<https://www.setav.org/fransada-islamofobik-saldirilar-2015-yilinda-yuzde-500-artti/>).

İslamofobi ile ilgili olarak hazırlanan bir raporda tüm dünyada İslamofobi'yi körükleyen saldırıların yaşandığı Fransa'daki tablo, "Endişe verici" olarak tanımlanmaktadır. Raporda yer alan rakamlara göre, Müslümanlara yönelik fiziksel saldırılar, 2015 yılının ilk 6 ayında yüzde 500 oranında artmıştır. Sözlü taciz yüzde 100, camilere yönelik saldırılar yüzde 400 oranında yükselmiştir. En çok tepki gören yine kadınlar olmuştur. Fiziksel ya da sözlü taciz edilenlerin yüzde 75'ini kadınlar oluşturmaktadır (Kabakcı, 2017, s. 5).

2015 yılında Paris'te yaşanan terör saldırıları sonrası Müslümanlara yönelik saldırılarda korkunç artış yaşanmıştı. Fransa İçişleri Bakanlığı'nın ocak ayında, şikayet ve polis tarafından kayıt altına alınan İslamofobik saldırıları baz alarak yayınladığı raporda, 2017 yılında tehdit, fiziki saldırı ve camileri hedef alan eylemlerin sayısının 193 olduğu duyurulmuştur. (<http://www.perspektif.eu/2018/04/17/fransa-islamofobik-saldirilarin-en-buyuk-magduru-kadinlar/>)

Ele alacağımız bir diğer ülke Almanya'dır. Almanya, İslamofobi ele alınırken üzerinde daha dikkatli durulması gereken ülkelerden biridir. Çünkü Almanya'da çok sayıda Türk nüfus vardır. 1960'lardaki işçi göçü ile birlikte çok sayıda Türk, Türkiye'den Almanya'ya göç etmiştir. Bugün Türkler Almanya'da nüfusun önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Türklerden başka farklı ülkelerden gelen çok sayıda başka Müslümanlar da bulunmaktadır. Almanya'ya yapılan göçler ve gittikçe artan Müslüman nüfus ülke

yöneticilerini ve halkın bir kesimini kaygılandırmıştır. Göç dalgası ya da doğum oranları göz önüne alındığında gelecekte bu sayının daha da artacağı öngörülmektedir. Artan bu Müslüman nüfus aslında Almanya'nın kaygısını izah etmektedir. Almanya'da yaşanan ekonomik krizler ve işsizlik oranındaki artışlar da yabancı düşmanlığını körükleyen başka bir faktör olmuştur. Yabancı düşmanlığı daha sonra Müslüman düşmanlığına daha özelde de Türk düşmanlığına dönüşmüştür. Bununla beraber diğer Müslümanlar da bu olumsuz etkilerden nasibini almış ve almaya devam etmektedirler.

“Ekim 2014’te Almanya’da kurulan “Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar (PEGIDA)” adlı İslam karşıtı oluşum ülkede yabancı düşmanlığı, özellikle de İslam ve Müslüman düşmanlığının önemli aktörlerinden biri olmuştur. İlerleyen yıllarda bu grubun faaliyetleri sadece Almanya ile sınırlı kalmamış, diğer Avrupa ülkelerinde de etkin olmuştur. PEGIDA Almanya’da yabancı düşmanlığını İslam düşmanlığına dönüştürmüş, her vesile ile İslam dini ve Müslümanlar aleyhinde yapmış olduğu açıklamalar ve eylemler ile bu konuda ciddi bir kamuoyu oluşturmuştur” (Yavuzer, 2017, s. 306). Söylem ve eylemleri ile de ciddi ses getirmiş, Müslümanlara karşı kin, nefret ve düşmanlık duygularını önemli oranda artırmıştır.

Almanya’da da İslamofobi hem nicelik hem de nitelik olarak artış göstermiştir. 2015, Alman toplumunda İslamofobi’nin inkâr edilemez bir biçimde hissedildiği bir yıl olmuştur. PEGIDA hareketi bu konuda çok etkili olmuştur. Birçok siyasi parti, kendini PEGIDA’dan ayrı tutsa da hareketin Müslümanları, “suçlu, homofobik” ve “Beyaz Almanlardan bile daha terörist” diye tanımlanması akıllarda yer etmiştir (Kabakcı, 2017, s. 6).

Bireysel olarak yaşanan olumsuz durumlar zamanla tüm Müslümanları ve Müslümanların kutsallarını hedef almıştır. Bundan sonraki süreçte Almanya da Müslümanların camileri de hedef olmuş, cami yakmalar, camilerin kapısına domuz kafası koymalar, cami duvarlarına İslam’a ve Müslümanlara hakaret içeren yazı ve afişler her geçen gün artmıştır.

İslam’a ve Müslümanlara karşı kullanılan kin, nefret ve düşmanlık içeren söylem ve eylemler zamanla kamuoyunu da etkilemiştir. Geline nokta da yıllardan beri çok sayıda Müslümanın yaşadığı Almanya’da Almanların %61’i İslam’ın Batı dünyasına uygun bir din olmadığına inandığını ortaya koymuştur. Çalışmaya katılan kesimin %57’si ise Müslümanları ülkede bir tehdit unsuru olarak görmektedir. Tüm bunlar her alanda gündelik hayata da yansımıştır. Demokrasi, özgürlük ve insan hakları savunucusu olarak bilinen bu ülkelerde kadın-erkek, genç ihtiyar ve çocukların gittiği Müslümanların mabedi camiler kundaklanmış ve ateşe verilmiştir. 2013-2015 yılları verilerine göre cami kundaklama olayları 2013’te 12 iken 2014’te 73, 2015’te 77 olmuş, sözlü ve fiziki diğer

eylemlerde de ciddi artışlar yaşanmıştır. Dönemin Adalet Bakanı Bozdağ'ın verdiği bilgiye göre Avrupa'da kundaklanan ve yakılan cami sayısı 356'ya yükselmiştir (Yavuzer, 2017, s. 314).

Başta Almanya olmak üzere, diğer Avrupa ülkeleri ve ABD'de sadece Müslüman orijinli kişiler değil kendi vatandaşlarından Müslüman olanlar da aynı ayrımcılık ve saldırılara maruz kalabilmektedir. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları (SETA) Vakfı'nın yaptığı araştırmalarda elde edilen verilere göre "Almanya'da Alman Müslümanları hedef alan 908 saldırı gerçekleşmiştir" (<https://www.islamophobiaeurope.com/tr/infografik-sayilarla-avrupada-islamofobi/>). Buradan da anlıyoruz ki, Alman bir bireyin yabancı bir milletten olmamasına rağmen Müslüman olması onu saldırıların hedefi olmaktan kurtaramamıştır. Diğer ülkelerde de benzer durumlar yaşanmakta, pek çok kişi kendi ırkı ve milletinden olduğu halde Müslüman olduğu için dışlanmakta, ayrımcılığa tabi tutulmaktadır.

Ele alacağımız bir diğer ülke Hollanda'dır. Hollanda'da İslamofobi'nin en yaygın olduğu ülkelerden bir tanesidir. Bunun pek çok sebebi olmakla beraber sebeplerinden bir tanesi de aşağıda verilen kışkırtma ve tahriktir. 1992 yılında Leiden Üniversitesi'nden iki profesör W. A. Shadid ve P.S. van Koningsveld, "*İslam Tehlikesi Efsanesi: Entegrasyonun Ötündeki Engeller*" adıyla bir kitap yayımladı. Bu kitabın yayınlanmasına gerekçe teşkil eden olay, 1990 yılında "Muhammed Rasul" takma adıyla Pakistan kökenli olduğunu söyleyen bir kişinin "*Hollanda'nın Çöküşü*" adlı bir kitabı piyasaya sürmesidir. Rasul, bu kitapta Müslümanların yakın gelecekte Hollanda'yı fethetmek üzere gizli bir plan hazırlığı içinde olduklarını iddia etmektedir. Buna göre gittikçe artan Müslüman göçü ve nüfusu, 2010 yılında önemli bir düzeye ulaşacak ve Hollandalılar buna karşı direnişe geçeceklerdir (Canatan, 2007, s. 20). Gerçekten de öyle oldu. Hollanda bu gün İslamofobinin en fazla yaşandığı ülkeler arasında yer almaktadır. İktidarı ve muhalefeti ile İslam'a ve Müslümanlara karşı ön yargı, kin ve nefret söylemleri çok açık bir şekilde dillendirilmektedir.

İslam dini ve Müslümanlara karşı oluşan önyargı, kin ve nefret siyasetçi söylemleri üzerinden de etkin olmaktadır. Hollanda'da Özgürlük Partisi (PVV) Genel başkanı Geert Wilders'in beyanları açıkça İslam'a, Kur'an'a ve Müslümanlara karşı kin ve nefret tohumları atmaktadır. "*Hz. Muhammed bugün yaşasaydı ve Hollanda vizesi için başvursaydı ona vize vermezdim.*" veya "*Müslümanlar Kur'an'ın yarısını yırtıp atmalı.*" ve nihayet "*Kur'an camilerde ve evlerde dahi yasaklanmalı; çünkü faşist söylemleri şiddete yol açmaktadır.*" gibi söylemler gerçek dışı, hakikatsiz ve saçma yorumlara, ikinci türden yapay korkulara dayanmaktadır. (Okumuş, 2007, s. 125).

"İslam kanserli hücreler gibi Hollanda'ya hatta tüm Avrupa'ya yayılıyor. Günümüzün en büyük hastalığı olan İslamla mücadele etmek

yaşam vazifemizdir” diyen Wilders “Kur’an denen şu kitaptan bıktım artık, yasaklayın şu faşist kitabı. Kuran insanları şiddete teşvik eden faşist bir kitaptır. Eğer Müslümanlar burada kalmak istiyorlarsa Kuran’ın yarısını yırtıp atmaları gerekir. Müslümanlarla devasa bir problemimiz bulunuyor, bu problem tüm sınırları aşmış vaziyette, bütün camileri yıkmak istiyorum” gibi kin, nefret ve düşmanlık sözlerinin sahibi Greet Wilders Parelmomentodaki ofisinin kapısına da “İslam dini yalandır. Muhammet bir suçludur. Kuran bir zehirdir” yazılı stiker yapıştırmıştır. (Yavuzer, 2017, s. 308).

Bununla da yetinmeyen Özgürlük Partisi (PVV)’nin Parti yönetimi ülkedeki tüm cami ve İslami okulları kapatmak, Kur’an’ı yasaklamak, kadınların eğitim kurumları ve mahkemeler başta olmak üzere kamusal alanda başörtü takmalarını engellemek ve “kamu düzenine aykırı” diğer İslami sembolleri yasaklamaya çalışmaktadır. “Kamu düzenine aykırı” İslami sembollerin ne olduğu ise henüz tüm ayrıntılarıyla açıklanmamıştır (Van Der Valk, 2017).

Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi (VVD) lideri ve Başbakan Mark Rutte'nin "Ezan sesi bana iğrenç geliyor" sözü başta olmak üzere İslam dini ve Müslümanlar aleyhine söylediği sözler ülkede Müslümanlığın sembollerinden olan ezana karşı olumsuz algı oluşturmuş, bu durum cami ve cami hizmetlerine bakışı da olumsuz etkilemiştir. (<https://www.sonhaberler.com/genel/hollandali-liderlerin-nefret-soylemleri-raporlastirildi-h240795.html>) 2015 yılında 19 cami, 27 defa saldırıya uğramıştır. Duvarları boyanmış, koku bombası atılmış ve kapılarına tehdit mektupları ve domuz kafaları bırakılmıştır. Ayrımcılığa en çok maruz kalanlar yine kadınlar olmuştur (Kabakçı, 2017, s. 6). Rutte, İslam ve Müslüman karşıtı, kin, nefret ve düşmanlık dolu sözlerine Türkiye’de yaşanan 15 Temmuz’daki başarısız darbe girişiminden sonra yenilerini ekleyerek devam etmiştir. 15 Temmuz’da Türkiye’de yaşanan ve 250 kişinin ölüp binlerce kişinin yaralandığı başarısız darbe girişiminin ardından Rotterdam Konsoloslğunun önünde toplanan Türk vatandaşlarına “*defolun gidin Türkiye’ye*”, açıklaması yaparak, en hassas bir zamanda dahi aşağılayıcı, tahrik edici ve kışkırtıcı açıklamalarda bulunmuştur. Rutte, her zaman olduğu gibi böyle hayati önem taşıyan bir zamanda da Türk ve İslam düşmanlığı yapmaya devam etmiştir (Yavuzer, 2017, s. 308).

Bir diğer ırkçı lider Pim Fortuyn, şu talihsiz açıklamasını yapmıştır: “*İslam, dünya barışı için büyük bir tehlikedir. İslam’ın dünyada önemli rol oynamadığı hiçbir çatışma alanı yoktur. İster iç çatışmalar şeklinde olsun, ister ülkeler arası çatışmalarda olsun... Komünizmin rolü (ki şu anda kalmamıştır) İslam tarafından devralınmıştır. Hür Batıda komünist partileri ve örgütleri nadiren yasaklama yoluna gittik. Bu kuvvetli olmanın bir işaretidir. Fakat onları iyi takip ediyorduk ve arkadan bakılınca da bunun*

doğru olduğunu görüyoruz. Şimdi aynı şeyi ülkemizdeki tüm cami ve İslam örgütlerine karşı da yapmalıyız” (Canatan,2007, s. 52). Sadece İslam düşmanlığını değil homoseksüel olduğunu da açıkça ilan eden Foytun, İslam ve Müslüman göçmenler konusundaki ırkçı görüşleriyle tanınıyordu. 1997 yılında *Kültürümüzün İslamlaşmasına Karşı* kitabını yazan Foytun, “İslam geri bir kültürdür; kanunlar elverse, tek bir Müslüman göçmenin Hollanda’ya girmesine izin vermem” diyor ve ekliyordu: “Ben, İslam’a karşı soğuk savaşı sürdürülmesinden yanayım” (Kalın, 2008, s. 152). Tüm bunlar ülkede İslam dini ve Müslümanlara, Müslümanların kutsallarına karşı bir önyargı, kin ve nefret duyguları oluşmasına, zamanla da şiddete dönüştü. Bunda medyanın da önemli etkisi oldu.

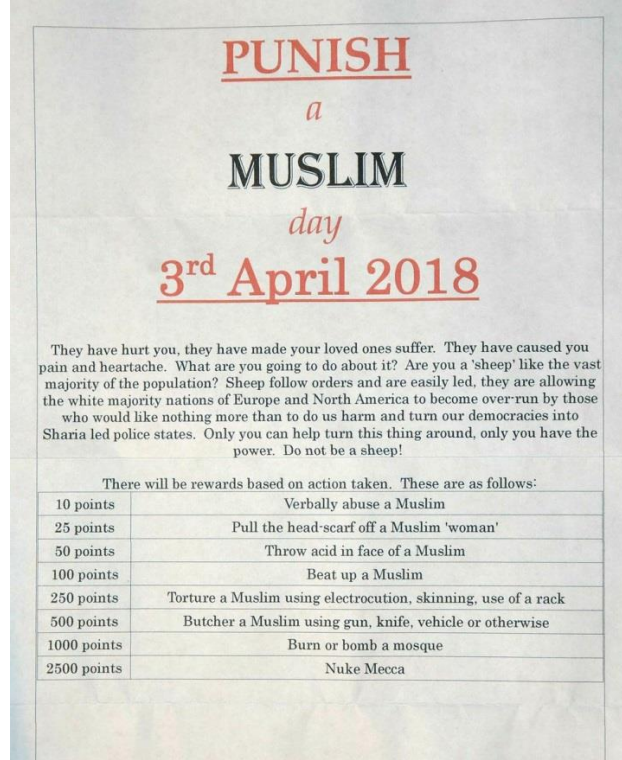
Sajida Abdussattar konuyla ilgili medyada İslam imajı üzerine bir araştırma yaparak, bulgularını bir raporla kamuoyuna duyurmuştur. Sajida, anti-islamizmi “Negatif önyargılar temelinde Müslümanlara karşı duyulan nefret, korku, aşağılama ve ithamlar olarak tanımlamaktadır. Ona göre Hollanda basını, “yaftalama, sorunsallaştırma, genelleştirme, sorumsuz terminoloji kullanımı, şeytanlaştırma, kolektifleştirme ya da kişisellikten arındırma, cehalet ve yanlış kıyaslamalarla” Müslümanları zanlı konumuna oturtmaktadır (Okumuş, 2007, s. 240).

İslamofobik saldırıların ve nefret suçlarının artış gösterdiği bir diğer ülke Birleşik Krallıktır. İngiltere’de de çok sayıda Müslüman yaşamaktadır. Camiler, okullar açmışlar, İslam dinini yaşamaya ve yaşatmaya çalışmaktadırlar. Daha önceden de var olan İslam karşıtlığı 11 Eylül’den sonra orada da artış göstermiştir. BBC tarafından 2015 yılı şubat ayında yapılan bir araştırmaya göre, Müslümanların %93’ü kendilerini İngiltere’ye sadık olarak tanımlamakta ve İngiliz kanunlarına uymaları gerektiğine inanmaktadır. Ancak aynı topluluğun %46’sı İngiltere’de önyargılardan dolayı Müslüman olmanın zor olduğunu belirtmektedir. Yapılan araştırmada ülkede, sokaklarda İslamofobi’den kaynaklanan nefret saldırılarının artma eğiliminde olduğu görülmektedir (Kabakçı, 2017, s. 4). “Ocak 2017-Mart 2017 tarihleri aralığında camilere düzenlenen saldırıların sayısı bir yıl öncesine göre 47’den 110’a yükselmiştir. Manchester’ da Mayıs ayında meydana gelen terör saldırısı Büyük Manchester bölgesinde İslamofobik nefret suçunun beş kat artması ile sonuçlanmıştır” (<https://www.islamophobiaeurope.com/tr/infografik-sayilarla-avrupada-islamofobi/>).

Müslümanlara karşı büyüyen nefret söylemlerinin en uç ve en tehlikeli örneklerinden biri de 2018 yılı Mart ayında İngiltere’de meydana gelen bir olayda karşımıza çıkmaktadır. İngiltere’ de kimliği belirsiz kişiler tarafından yazılmış olan ve toplumu kışkırtıcı ve saldırıya yöneltici ifadeleri içeren zarflar sokaklara saçılmıştır. “*Bir Müslümanı Cezalandır Günü*” başlıklı metinlerde bir liste yer alıyor ve çeşitli yönlendirmeler içeriyor.

Müslümanlara yönelik şiddeti adeta geleneksel hale getirmeye çalışan bu girişim İslam'a yönelik beslenen nefretin boyutunu gözler önüne seriyor. İngiltere'de Müslümanlara yönelik şiddet eylemi çağrısı terörle mücadele ekiplerini harekete geçirirken listede, “Bir Müslümanın yüzüne asit fırlat”, “Bir camiye bombala ya da yak” ve “Müslüman bir kadının başörtüsünü aç” gibi maddeler bulunuyor” (<https://www.ntv.com.tr/dunya/ingilterede-musluman-cezalendirma-gunu.G6vy5EdPhUqxBBuFj1Ia7Q>).

Resim 1: İngiltere’ de kimliği belirsiz kişiler tarafından yazılmış olan ve toplumu kışkırtıcı ve saldırıya yöneltici ifadeleri içeren zarflar

Kaynak: [https://asyaninsesi.com/3-nisan-muslumanlari-cezalendirma-gunu/\(02/11/2018\)](https://asyaninsesi.com/3-nisan-muslumanlari-cezalendirma-gunu/(02/11/2018))

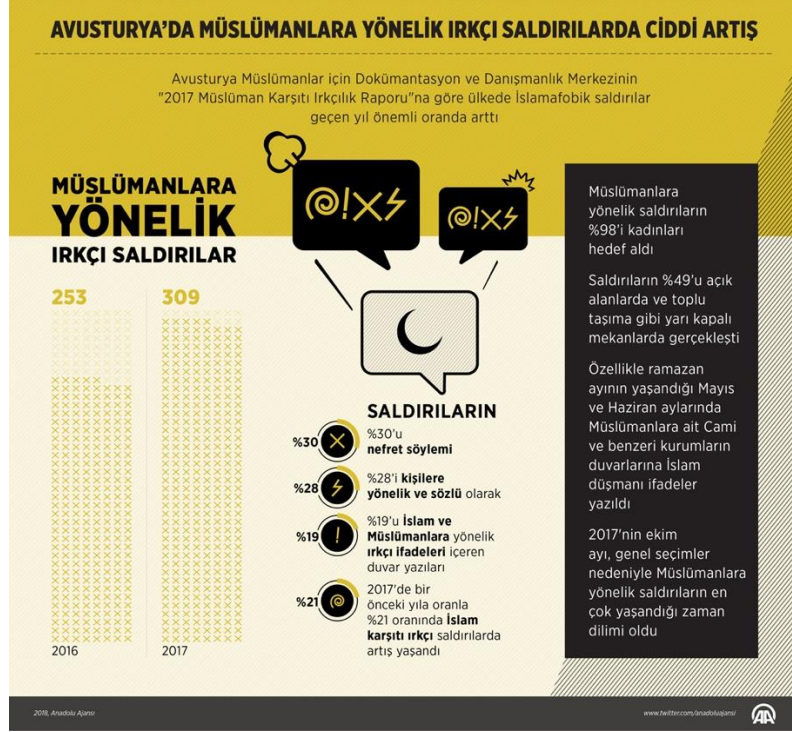
Konu yerli ve yabancı pek çok kaynakta da yer almış, onlardan sadece aşağıdaki kaynak ile yetinilmiştir.

<https://www.independent.co.uk/news/uk/crime/punish-muslim-day-letters-points-islamophobic-hate-crime-counter-terrorism-police-bradford-a8249571.html> (02/11/2018).

İslamofobinin etkisini hissettirdiği diğer bir ülke de Belçika'dır. Ülkede oluşturulan kin, nefret ve düşmanlık fiziksel saldırılara dönüşmekte, fiziksel saldırının da ötesine geçip Müslümanların ev, işyeri ve camileri kundaklanarak Müslümanların diri diri yakılmasına sebep olmaktadır. Bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi Belçika'da da İslam düşmanlığı zamanla Türk düşmanlığına dönüşmüş, 2017 yılında Türkiye ile ilişkiler kopma notasına gelmiştir. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA)'nın 2017 Avrupa İslamofobi Raporu'na göre Müslümanlara yönelik sözlü saldırıdan fiziksel saldırıya ve cinayete kadar değişen vaka sayısı Belçika'da 36 olmuştur (<https://www.ahaber.com.tr/dunya/2018/04/02/avrupanın-islamofobi-raporunda-korkunc-gercekler>).

Ayrıca Le Soir gazetesi ve RTBF kanalı, Belçika'da Müslümanlar ve göçmenlere bakışa ilişkin ortak bir anket yapmış, aralarında 400 Müslümanın da olduğu 4 bin 734 kişinin katıldığı ankete göre ülkede Müslümanların varlığının tehdit olarak görüldüğünü de ortaya koymuştur. Ankete katılanların yüzde 60'ı Müslümanları tehdit, yüzde 12'si kültürel zenginlik olarak gördüklerini ifade etti. Geriye kalan yüzde 27'si ise "ikisi de değil" şeklinde görüş bildirmiştir (<https://www.mepanews.com/belcikada-islamofobi-artiyor-3641h.htm>).

İslamofobik saldırılara bakmaya devam ettiğimizde dikkatimizi çeken bir diğer ülke Avusturya'dır. Küçük bir ülke olmasına rağmen Avusturya'da 2015 yılında polise 78 İslamofobik saldırı ihbarı yapıldı. 2017 yılında ise 256 İslamofobi vakası bildirildi (European Islamophobia Report, 2017, s.28). İngiltere'de olduğu gibi Avusturya'da da pek çok farklı meslek gruplarına 'radikal' olduğu düşünülen kişileri ihbar etme görevi verildi. Yasal bir temeli olmayan bu faaliyet, bir öğretmenin, başörtüsüyle okula gelen ilköğretim öğrencisinin IŞİD sempaticisi olarak rapor edilmesiyle medya gündemine de taşındı (<http://www.islamophobiaeurope.com/tr/avrupada-islamofobi-artiyor>). Aşağıda 2016 ve 2017 yıllarında ülkede Müslümanlara yönelik saldırılar açık bir şekilde gözükmektedir.

Resim 2: Avusturya'da Müslümanlara Yönelik İrkçİ Saldırılarda Ciddi Artış

Kaynak: <https://www.dunyabulteni.net/avrupa/avusturyada-islamofobik-saldirilarda-ciddi-artis-grafik-h420912.html>

Ülkede yapılan anketler ise Müslümanlara yönelik saldırıların münferit olaylardan ibaret olmadığını gözler önüne seriyor. Avusturya Müslümanlar için Dokümantasyon ve Danışmanlık Merkezinin "2016 Müslüman Karşıtı İrkçilik Raporu" geçen yıl saldırıların yüzde 65 oranında arttığını ortaya koydu (<https://www.trthaber.com/haber/dunya/avrupa-ve-abddeki-islamofobi-tehdidi-buyuyor-320499.html>). Geline nokta da sokaklarda özellikle Müslüman kadınlara yönelik saldırılar artmış, hatta bazı camilerin kapılarına domuz iskeleti veya etinin bırakıldığı olmuştur. Kadınlar, büyük ölçüde kendilerine yönelik saldırıları yetkililere bildirmemiştir. Bir okulda iki Müslüman öğrenci, öğretmenleri tarafından "İslamcı" olarak tanımlanırken, sokaklarda "Müslümanlar uzak durun" yazılı broşürler dağıtılmış, posterler asılmıştır (Kabakçı, 2017, s. 10).

Avusturya'da 2018 yılında da siyasiler ve medya başta olmak üzere hemen her alanda İslam dini ve Müslümanlara karşı önyargı, kin ve nefret söylemleri ile bunlara bağlı eylem ve tacizlerde ciddi artışlar yaşandı. Bu

durum ülkede yaşayan Müslümanları rahatsız ettiği gibi ülke barışına ve toplumsal huzura da olumsuz yansımalar yaptı.

Örnekleriyle ele alacağımız bir diğer ülke İsviçre'dir. İsviçre'de çok sayıda Müslüman olması ve o dönemde sadece 4 camide minare bulunmasına rağmen bu durum bile ülkede rahatsızlığı sebep olmuştur. 29 Kasım 2009'de İsviçre Halk Partisi ve Federal Demokratik Birlik Partisi öncülüğünde başlatılan kampanya sonucunda İsviçre genelinde bir referandum gerçekleştirilmiştir. Referandumda İsviçre halkının %57'si yeni inşa edilecek olan camilere minare yapılmaması yönünde bir karar almıştır (Aslan, Kayacı ve Ünal, 2016, s. 455). Bu kampanya sürecinde İslam dini ve Müslümanlar ile ilgili söylemler ile alınan bu sonuç ülkedeki Müslümanları rahatsız etmiştir.

İsveç, Norveç ve Danimarka gibi ülkelerde de İslamofobik söylem ve eylemler her geçen gün artmakta, İslam'a ve Müslümanlara karşı kin, nefret ve düşmanlığa yönelik söylem ve eylemlerde de ciddi artışlar dikkat çekmektedir. Danimarka'da yaşanan bir karikatür krizi, İsveç ve Norveç'te Müslüman camilere saldırı bunun en canlı örnekleri oldu. Okulda, işyerinde ve hayatın her safhasında çocuklar, kadınlar ve her yaştan kişiler çeşitli söylem ve eylemler ile taciz edilmiş, aynı durum halen devam etmektedir.

Bosna-Hersek'te 1 Mart 1992'den 14 Aralık 1995'e kadar sürmüş olan ve üç yıldan fazla süren savaş sırasında 100.000-110.000 kişi hayatını kaybetmiş, 2 milyon kadar insan da yerini yurdunu terk etmek zorunda kalmıştır. Avrupa'nın hemen yanı başında Bosna Hersek'te kadın-erkek, çocuk ve yaşlı demeden Müslümanlara yapılan zulüm ve işkence ile yaşanan Müslüman kıyımına Avrupa ülkeleri ve tüm dünya yıllarca sessiz kalmış, dünya milletlerinin gözü önünde Bosna Hersek'te büyük bir insanlık dramı ve katliam yaşanmıştır. Evleri başlarına yıkılmış, Müslümanlar diri diri ateşe verilmiş, kadınlara tecavüz edilmiş, toplu katliamlar yapılmış, hunharca öldürülenler toplu mezarlara gömülmüştür. Yıllarca zulme göz yumduktan sonra müdahale edilmiş, bu bir savaş suçu kabul edilerek yargılama ve cezalandırma yoluna gidilmiş, ancak bu durum yaşanan acıyı unutturamamıştır.

Suriye'de ve diğer İslam ülkelerinde yaşanan çatışmaları önlemek için Avrupa ülkeleri ve ABD'den gerekli hassasiyetin gösterilmediği gibi çatışmalardan kaçarak hayatını kurtarmaya çalışan Müslümanlara da sahip çıkılmamıştır. Böyle zor durumda olan Müslümanlar kadın-erkek, genç-ihthiyar ve çocuk demeden bombalar altında can vermiş, oradan kaçarak canlarını kurtarmak için yollara düşen insanlardan yüzlerce kişi de yollarda ve denizlerde hayatını kaybetmiştir. "Aylan" bebekler bir sembol olmuş ama sonuç değişmemiştir. Tüm bunlara rağmen insan hakları savunuculuğunu kimseye bırakmayan Avrupa ülkeleri ve ABD'den yeterli destek gelmemiştir. Bunun sebepleri arasında onların Müslüman olması en büyük

etken olmuştur. Aynı durum İsrail'in yıllardan beri Filistin halkına reva gördüğü insanlık dışı muamele ve işkencelerde de devam etmiştir. Dünyanın gözü önünde kadın-erkek, çocuk ve yaşlı demeden savunmasız insanlara hunharca yapılan bu işkence ve zulme ses çıkarılmamaktadır. Yıllardan beri Müslümanların evleri başlarına yıkılmakta, kadın, çocuk demeden öldürülmektedir. Bundan güç alan İsrail ise her geçen gün Müslümanlara karşı yapılan işkence ve zulme bir yenisini eklemektedir. Dünyanın gözü önünde İsrail'in Filistin halkına yapmış olduğu zulüm de medeni milletleri ve insan hakları savunucularını harekete geçirmeye yetmemiş ve halen de yetmemektedir. Bir taraftan bu zulümler diğer taraftan bu zulme göz yumular İslam dini ve Müslümanlara karşı duyulan önyargı, kin ve nefret ile düşmanlığın en açık örnekleri olmuş, İslamofobinin ABD veya Avrupa ile sınırlı olmadığını, bunun bir insanlık problemi olduğunu ortaya koymuştur.

Sadece Avrupa, Amerika ve İsrail'de yaşayan Müslümanlar değil, Çin'de yaşayan Müslümanlar da bu İslamofobik söylem ve eylemlerden nasibini fazlasıyla almaktadır. Yıllardan beri zulüm ve baskıya maruz kalan Türkistanlı Müslümanların akan kan ve gözyaşları her geçen gün artarak devam etmektedir. Dünya orada da Müslümanlara yapılan her türlü kin, nefret ve zulme gereken tepkiyi göstermemektedir. Sovyetler Birliği döneminde Rusya'da yaşayan Müslümanlar da her türlü dini baskı ve zulme maruz kalmış, o gün de bu sese kulak veren etkin bir güç olmamıştır.

İnsan hakları konusunda Avrupa, ABD ve dünya devletleri bir sınavı da Myanmar'da Arakan Müslümanlarının başına gelen insanlık suçuna seyirci kalarak kaybetmişlerdir. Burada da en büyük etken onların Müslüman olmaları olmuştur. 2017 yılında Myanmar'da-Arakan'da yaşanan insanlık dramında Müslümanların evleri ve köyleri ateşe verilmiş, kadın-erkek, çocuk ve yaşlı demeden kendileri kurşuna dizilmiştir. Böyle acı ve zor bir durumda canlarını kurtarmak için yollara düşen ve Bangladeş'e sığınmak için her türlü tehlikeyi göze alan Arakanlı Müslümanlar Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ve dünyanın pek çok yerinden gerekli desteği görmemiştir. Türkiye'nin girişimleri ile dünya harekete geçirilmeye çalışılmış, Türkiye'nin dışında cılız kınama ve iyi niyet temennilerinin ötesinde çok fazla bir şey yapılamamıştır.

İnsanlık tarihinin en büyük barış projesi olarak nitelendirilen Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra Türkiye, 31 Temmuz 1959'da Topluluğa ortaklık başvurusunda bulunmuştur (https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi_111.html). 1959'dan beri Avrupa Birliğine girmek için mücadele eden Türkiye Avrupa Birliğine alınmamakta, buna sebep olarak farklı şeyler söylenmekle beraber Türk halkının Müslüman olması da her vesile ile dillendirilen bir başka gerekçe olmaktadır.

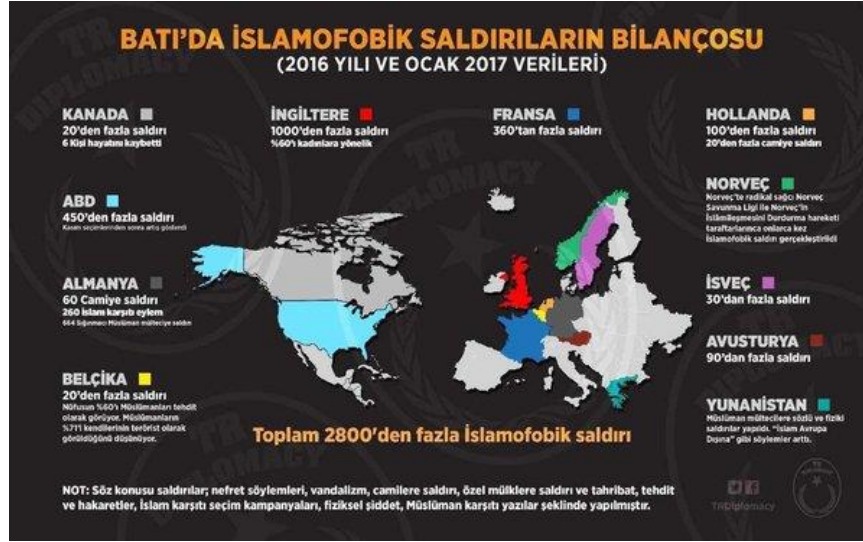
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

İslam'ın doğuşuyla başlayan İslam karşıtlığı ve düşmanlığı o günden bugüne hep var olmuş, Haçlı seferleriyle uluslararası boyut kazanan bu durum 11 Eylül 2011 tarihinde ABD'de meydana gelen terör eylemleri ile tüm dünyada kırılma noktasına gelmiştir. Zaten hep var olan İslam karşıtlığı ve İslam düşmanlığı o tarihten sonra devlet politikası haline gelerek açıktan yapılmaya başlanmıştır. Bundan sonra daha açık ve net ifadeler ile Avrupa ve ABD'de çeşitli siyasetçi, akademisyen, medya, sivil toplum kuruluşları, farklı din mensupları ve din temsilcileri tarafından Müslümanlar terörist, İslam dini de teröre destek veren din olarak gösterilip her vesile ile Müslümanlara ve İslam dinine saldırı ve hakaretler yapılmıştır. Başta buldukları ortam ve ülkeler olmak üzere tüm dünyada İslamofobik bir algı oluşturulmaya çalışılmış, bunda da başarılı olunmuştur. Geçmişte ve günümüzde yaşanan gelişmeler bunun canlı örnekleri olmuştur.

İslamofobinin yaygınlaşmasında bir diğer etken de Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik krizler ve işsizlik oranındaki artışlar olmuş, yabancı düşmanlığı şeklinde başlayan bu algı zamanla İslam ve Müslüman düşmanlığına dönüşmüştür. Bunun sonunda çeşitli ülkelerde seçimlerde oylarını artırmak amacıyla İslam karşıtı söylemleri kullanmak adeta bir moda olmuş, bu moda tutmuş ve oyları artırmada önemli bir argüman haline gelmiştir. Bu durum bir taraftan partilerin oylarının artmasında önemli bir etken olurken diğer taraftan da Müslümanlara karşı kin, nefret ve ön yargının artmasını körüklemiştir.

Yazılı, sözlü, görsel ve sosyal medyada çokça gündeme getirilen İslam dini ve Müslümanlara karşı önyargı, kin ve nefret duyguları dijital ortamda da yaygın olarak kullanılmaktadır. Dijital ortamda oynanan pek çok oyunda en kötü roller Müslümanlara verilmekte, "Müslümanlara ölüm" gibi sloganlarla Müslüman öldürmek adeta teşvik edilmektedir. 847 kişinin oynadığı dijital ortamdaki oyunda katılımcıların %90'ı Avrupa'da taciz, tecavüz ve gasp gibi ne kadar adi suçlar varsa onları Müslümanların yaptığına, Müslümanların %90'ının da terörist olduğuna inanmaktadır (Cıngı, 2018, s. 60, 64).

İslam dini ve Müslümanlar ile ilgili algılar zamanla toplumda yer bulmakta, İslam dini ve Müslümanlara karşı önyargı, kin ve nefret duygularını artırarak fiziksel saldırılara dönüşmektedir. Aşağıdaki görselde de belirtildiği üzere 2016 yılı ve 2017 Ocak ayını kapsayan 13 aylık süreçte Batı'da 2800'den fazla İslamofobik saldırı meydana gelmiştir. Bu bir taraftan Müslümanlara karşı kin ve nefret duygusunun geldiği noktayı gösterirken diğer taraftan da Müslümanların karşılaştıkları İslamofobik dehşetin boyutlarını göstermektedir.

Resim 3: Batı'da İslamofobik Saldırıların Bilançosu

Kaynak: <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/02/01/sinsi-nefret-organizasyonu-islamofobinin-2016-bilancosu>

Yukarıda ülkeler bazında verilen örneklerde de görüldüğü üzere hemen hemen tüm ülkelerde İslamofobik söylem ve eylemler her geçen gün artmakta, İslam'a ve Müslümanlara karşı oluşan kin, nefret ve düşmanlık sonucu eylemlerde de ciddi artışlar dikkat çekmektedir. Oluşturulan kin, nefret ve düşmanlık zamanla fiziksel saldırılara dönüşmekte, fiziksel saldırının da ötesine geçip Müslümanların ev, işyeri ve camileri kundaklanarak Müslümanların diri diri yakılmasına sebep olmaktadır.

Medyada Müslümanlarla ilgili olayların tek tarafı ve genellikle sorumsuz bir şekilde verilmesi de İslamofobik söylem ve eylemleri beslemektedir. İslami sembol ve figürler, sadece marjinal internet sitelerinde değil, ana akım medyada da çarpıtılmakta yahut tahrif edilmektedir. Haberlerde, tartışma programlarında, siyasi ve dini konuşmalarda İslam ve Müslümanlarla ilgili olumsuz basmakalıp ifadeler sıkça kullanılmaktadır. Bu tür ifadeleri Yahudiler, siyahiler veya diğer gruplar için kullanmamaktadır (Kalın, 2017, s. 449-450).

Dağ, bu durumu şöyle özetlemekte, konuyla ilgili şu değerlendirmeyi yapmaktadır. "Batı düşüncesi ve siyaseti; kavramsal bir boyunduruk olan İslamofobi kavramıyla; İslam düşüncesini, yaşam tarzını ve siyaset imkanını mahkum ederek kendi dışında bir medeniyet tecrübesinin oluşmasını engellemektedir" (Dağ, 2016, s. 47). Bu tutumu ile Batı İslam hakkında yersiz fikir ve dayanağı olmayan bir İslam algısı ve imajı inşa etmeye

Hasan Yavuzer, Ümran Açıkgöz
Yükselen Tehlike İslamofobi // The Rising Danger Islamophobia

çalışmaktadır. Bunu yaparken geçmişte olan ötekileştirici tecrübesinden istifade etmektedir.

Resim 4: Terör Örgütü Yandaşları Avrupa'yı Terörize Etti.

Kaynak: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/almanyada-son-uc-haftada-13-cami-saldirisi-yapildi-349834.html>

Batı, İslam karşıtlığını pek çok konu üzerinden yürütmekte ve İslam dinini öteki konumuna koymaktadır. Bugün çizdikleri Müslüman profili ile geri kalmış yaşam tarzı ve giyim anlayışı iddiasıyla sosyal alanda; metafizik bilgiye kendini teslim edip pozitivizmi reddettiği algısıyla bilimsel alanda; saldırganlık, cana kast, tutuculuk gibi nitelendirmelerle ahlaki ve değer boyutunda İslam'a ve Müslümanlara yönelik yıpratıcı propagandalar yürütmektedirler. Yaptıkları bu kara propagandalar ses getirmekte ve toplumlar üzerinde etkili olmaktadır. Giderek artan öfke ve şiddet söylemleri bu ülkelerde yaşayan Müslümanların yaşam kalitelerini düşürmekte ve hatta yaşamlarını tehdit etmektedir. Bu konuda farklı ülkelerde yürütülmüş çalışmaların sonuçları ve Müslümanlara yönelik saldırı oranları olayların

vahametini ortaya koymaktadır. Psikolojik ve fiziksel şiddet, kundaklama olayları, cinayet, kutsal mekanlara saldırılar, eğitim ve sağlık hizmetlerinde ayrımcılık, medya aracılığıyla kışkırtılan İslam düşmanlığı bu karşıtlığın daha da büyümesine yol açmaktadır. Her fırsatta insan haklarını dile getiren, hukukun en iyi işlediğini iddia ettikleri, sözde özgürlüklerin merkezi Avrupa ülkeleri söz konusu İslam olduğunda çifte standart uygulamaktadır. En temel hukuk kurallarından biri, suçun bireyselliği olmasına rağmen İslam ve Müslümanlar genel olarak radikalizm, terör ve şiddetle özdeşleştirilerek Avrupa tarafından güvenlik tehdidi olarak görülmektedir. Elkaide, Bokoharam, Hizbullah, IŞİD vb. gibi terör örgütlerinin yapmış olduğu saldırılar tüm Müslümanlara genellenmektedir. “Oysa 2011 yılında Norveç’te 77 kişiyi öldüren aşırı sağcı terörist Anders Breivik adlı bir kişi yüzünden bütün Hıristiyanlar ve Hıristiyanlık böyle bir durum ile karşı karşıya kalmadığı gibi kalması da doğru değildir” (Yavuzer, 2017, s. 312). Ancak, söz konusu İslam dini ve Müslümanlar olunca bu genellemelerde bulunmakta bir sakınca görülmemektedir.

Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez “Birçok Avrupa ülkesi, ABD Başkanı Trump’ın bazı Müslüman ülkelere girişleri yasaklamasını kınamıştı. Ancak geçen yıl Avrupa’da, camilere yönelik yüzlerce saldırı yapıldı. ABD Başkanı Donald Trump; İran, Irak, Somali, Suriye, Libya, Sudan, Yemen’den ABD’ye girişleri yasaklayan kararı imzaladı. Bunun üzerine ABD’de vatandaşlar sokağa inerken, birçok Avrupa ülkesi de Trump’a tepki gösterdi. Ancak geçen yıl Avrupa’da, Müslümanların ibadet ve buluşma mekanları olan camilere yüzlerce saldırı düzenlendi. Diyanet İşleri Başkanlığımızın tespitlerine göre sadece Avrupa’da 2016 yılında 356 caminin saldırıya uğradığına şahit oluyoruz” ifadelerini kullandı (<https://www.ahaber.com.tr/dunya/2017/01/31/gormez-avrupada-bir-yilda-356-cami-saldiriya-ugradi>).

Bir grup insanı ve onların inanç, kültür ve etnik kökenlerini hedef aldığı için İslamofobi bir ırkçılık türü haline gelmiştir. Müslümanlara karşı nefret ve ayrımcılığın artmasıyla birlikte ırkçılık sadece ırkın değil, ayrıca etnik köken, dil, kültür ve dinin bir bileşkesi haline gelmiştir. “Biyolojik aşağılamaya dayalı eski ırkçılık; etnik, kültürel ve dini ırkçılık şeklinde yeniden ortaya çıkmış” (Kalın, 2017, 450) ve bu durum ise en çok İslam dinini ve Müslümanları hedef almıştır. İrkçilik ve ayrımcılığa yönelik çeşitli kanunlar ve cezalar varken, İslamofobi konusunda hiçbir yasal çerçevenin bulunmaması, bu durum İslam dini ve Müslümanlara düşman olanlara daha rahat hareket imkanı sağlamaktadır. Hatta pek çok Müslüman nasıl olsa bir şey çıkmayacak diye yasal yollara dahi başvurmamaktadır.

Eski Başbakanlardan Ahmet Davutoğlu Başbakan olmadan önce katıldığı bir sempozyumda İslam karşıtlığı ve İslam düşmanlığı ile ilgili şu çarpıcı örneği vermekte, Dışişleri Bakanlığı ve Başbakanlığı döneminde ise

daha değişik ortamlarda daha değişik tepkiler verdiği bilinmektedir. “11 Eylül’den sonra Daniel Pipes’in yazdıklarına baktığımızda ürperirsiniz. Nasıl bir bilim adamı bunları söyler” demekte ve şöyle devam etmektedir. “11 Eylül’den iki ay sonra bir dergide çıkan yazısında diyor ki: Müslüman olduğu görüntüsü veren herhangi birini hiçbir gerekçe göstermeden polis arayabilmeli, sorguya çekebilmeli ve bu da insan haklarına aykırı görülmemeli. Çünkü kolektif güvenlik kişisel güvenlikten önce gelir” (Davutoğlu, 2003, s. 36). Bu ve benzer söz ve yazılar kamuoyunda İslam dini ve Müslümanlar aleyhinde olumsuz düşünce ve kanaatlerin oluşmasına, olanların artmasına ve Müslümanları da potansiyel bir tehlike göstererek korku imparatorluğu oluşturulmasına sebep olmaktadır. Sonunda İslam’a ve Müslümanlara bir önyargı ile yaklaşmakta, olumsuz söz ve eylemlerin meydana gelmesine zemin hazırlamaktadır. Günümüzde gelinen noktada İngiltere’de örneği görüldüğü gibi açıktan Müslümanı cezalandırma çağrılarında dönüşmektedir.

11 Eylül hadiselerinden önce ve sonra yapılan kamuoyu yoklamaları, Müslüman ve Batılı toplumların birbirlerine karşı derin şüpheler taşıdığını ve iki dünya arasındaki mesafenin giderek açıldığını gösteriyor (Kalın, 2008, s. 137). Bu gidiş yaşadıkları ülkelerde Müslümanları tedirgin etmekte, can, mal ve namus güvenliklerini tehlikeye atmaktadır. Bu durum toplumsal barış ve huzuru da olumsuz etkilemekte, hatta tehlikeye atmaktadır.

Çoğunluğu Almanya, Fransa ve İngiltere’de olmak üzere Avrupa ülkelerinin tamamında sayıları az veya çok Müslüman yaşamaktadır. Balkan ülkeleri ile beraber bu sayının 45 milyon olduğu (Akyüz, 2012), ABD’de de 8 Milyon civarında Müslümanın yaşadığı varsayılmaktadır. Sadece Avrupa ve ABD değil, 1,7 milyar nüfusu ve dünya nüfusunun %25’i ile en fazla taraftarı olan ikinci din olan İslam dini ve onun temsilcisi Müslümanlar dünyanın her tarafında yer almaktadır (Yavuzer, 2017, s. 313).

Tarihin çeşitli dönemlerinde din savaşları yapılmış, insanlık bunun bedelini ağır ödemiştir. Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen temel ilkelerde din ve vicdan özgürlüğü olduğu vurgulanmaktadır. Teknolojide yaşanan gelişmelere bağlı olarak ulaşım ve iletişim alanında da önemli gelişmeler yaşanmış, farklı nedenlerle insanların farklı yerlere gitmeleri kolaylaşmıştır. İşgücü, eğitim, ticaret ve turizm de bu konudaki hareketi artırmıştır. Günümüzde başta gelişmiş ülkeler olmak üzere dünyanın pek çok yerinde çok farklı dil, din, etnik yapı ve kültürel özelliklere sahip insanlar yaşamaktadır. 21. asırda hala dini ayrımcılıklar yapmak ve bunu din savaşları haline getirip farklı din mensuplarına kin, nefret ve düşmanlık unsur olarak kullanmak doğru bir hareket tarzı değildir. Bu durum yerel de olduğu gibi dünya barışı için de beklenmedik ve tehlikeli sonuçlar doğurur.

Böyle bir tehlikeye meydan vermemek için İslam dini ve Müslümanlar hakkında oluşturulan ve her geçen gün yaygınlaşan İslam düşmanlığı ile

Müslümanlara karşı oluşturulan önyargı, kin ve nefret durumuna bir son verilmeli, din siyasete alet edilmemeli, dinler ve din temsilcileri de mücadelelerini bilimsel yöntemler ile yapmalıdır. Bu ortamın oluşması için başta din temsilcileri, siyasetçiler, akademisyenler, sosyologlar ve aslında tüm insanların gücü ölçüsünde bu konu üzerinde düşünüp eyleme geçmesi gerekmektedir. Bu hareketin ilk aşaması ise hiç kuşkusuz farkındalıktır. Bu farkındalığın oluşturulması sürecinde de doğru bilgi aktarımı konusunda medyaya, kışkırtıcı söylemleri kullanmamak açısından siyasetçilere ve sorunun temel nedenini ortaya koyma açısından akademik camiaya, barış ve kardeşliğin temsilcileri olan din temsilcisi ve liderlerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Sadece batıda ve diğer din mensuplarında değil İslam dinin temsilcileri konumunda olan yetkililer ile tüm Müslümanların da daha hassas davranıp kamuoyu oluşturma konusunda daha fazla gayret göstermeleri beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- Acar, E. (2017). Kadın İşgücüne Yönelik Ayrımcılık Sorunu: Bursa Serbest Bölge Örneğinde Kadın Yöneticilerin Karşılaştıkları Ayrımcılık Uygulamaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi.
- Akdemir, Ş. D. (2014). Ayrımcılığın İnsan Hakları Boyutu Ve ‘Pozitif Ayrımcılık’. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, Cilt (3), 890-908.
- Almanya’da Son Üç Haftada 13 Cami Saldırısı Yapıldı. Erişim Adresi: <https://www.trthaber.com/haber/dunya/almanyada-son-uc-haftada-13-cami-saldirisi-yapildi-349834.html> Erişim Tarihi : 14.11.2018
- Almanya’da Ne Kadar Türk Yaşıyor ? Erişim Adresi: <http://www.avrupaturkgazetesi.com/almanyada-ne-kadar-turk-yasiyor-iste-almanyadaki-turk-sayisi/>Erişim Tarihi: 27.09.2018
- Almanya’da Müslüman Nüfus Artıyor. Erişim Adresi: <http://www.perspektif.eu/2017/12/01/almanyada-mueslueman-nuefus-artiyor/> Erişim Tarihi: 15.09.2018
- Aronson, E. Wilson, T. D. ve Akert, R. M. (2012). Sosyal Psikoloji. İstanbul: Kaknüs yayınları
- Aslan, S. Kayacı, M. Ve Ünal, R. R. (2016). İslamofobi Ve Batı Dünyasındaki Yansımaları. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, 451-463.
- Avrupa’da İslamofobi Artıyor. Erişim Adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/tr/avrupada-islamofobi-artiyor/>Erişim Tarihi: 25.09.2018
- Avrupa’daki Müslümanları Hedef Alan Şiddet Eylemleri. Erişim Adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/tr/infografik-avrupadaki-muslimanlari-hedef-alan-siddet-eylemleri/>. Erişim Tarihi: 28.09.2018

- Avrupa'nın İslamofobi raporunda korkunç gerçekler. Erişim adresi: <https://www.ahaber.com.tr/dunya/2018/04/02/avrupanin-islamofobi-raporunda-korkunc-gercekler>. Erişim Tarihi: 14.11.2018
- Avusturya'da İslamofobik Saldırılarda Ciddi Artış. Erişim Adresi: <https://www.dunyabulteni.net/avrupa/avusturyada-islamofobik-saldirilarda-ciddi-artis-grafik-h420912.html> Erişim Tarihi: 14.11.2018
- Barın, H. (2014). İslamofobi: Bir İrkçılık Çeşidi ve Nefret Suçu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Belçika'da İslamofobi artıyor. Erişim adresi: <https://www.mepanews.com/belcikada-islamofobi-artiyor-3641h.htm> Erişim Tarihi: 16.11.2018
- Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (2007). Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm. Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Canatan, K. (2007). İslamofobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Yaklaşım. Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (Ed). Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm içinde (19-62). Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Cıngı, M. (2018) Dijital Oyunseverlerin İslamofobi İçerikli Oyunlara Bakışı, Medya ve Din Araştırmaları Dergisi (MEDİAD), 1 (1), 49-72.
- Council on American-İslamic Relations (CAİR). (2017). The Empowerment of Hate. Civil Rights Report 2017. Washington DC, USA.
- Dağ, A. (2016). İslamofobia: Hegemonya'yı derinleştirme ve bir hegemonya projesi olarak Euro-İslam, 1. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi: "Hegemonya- Karşı Hegemonya" Bildiriler Kitabı içinde (35-49). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Davutoğlu, A. (2003) Batı'daki İslam Çalışmaları Üzerine, Oryantalizmi Yeniden Okumak Batı'da İslam Çalışmaları Sempozyumu, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Ekinci, C. (2017).Yabancı Dil Öğreniminde Stereotipler Ve Türkiye'de Fransızca Eğitimine Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi.
- European Islamophobia Report (2017) Enes Bayraklı • Farid Hafez (Eds), SETA. Erişim Adresi: <https://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/Austria.pdf>
- Fransa'da İslamofobik Saldırıları 2015 Yılında Yüzde 500 Arttı. Erişim adresi: <https://www.setav.org/fransada-islamofobik-saldirilar-2015-yilinda-yuzde-500-artti/>. Erişim Tarihi: 28.09.2018.
- Hıdır, Ö. (2007). "Anti-semitizm" ve "Anti-islamizm": Benzerlikler ve Farklılıklar. Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (Ed). Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm içinde (63-99). Ankara: Eskiyei Yayınları.
- Hollandalı liderlerin nefret söylemleri raporlaştırıldı. Erişim adresi: <https://www.sonhaberler.com/genel/hollandali-liderlerin-nefret-soylemleri-raporlastirildi-h240795.html>

- Iqbal, Z. (2010). Understanding Islamophobia: Conceptualizing and Measuring the Construct, *European Journal of Social Sciences*, Volume 13, Number 4, s. 575
- İngiltere’de Müslüman Cezalandırma Günü. Erişim adresi: <https://www.ntv.com.tr/dunya/ingilterede-musulman-cezalendirma-gunu,G6vy5EdPhUqxBBuFj1Ia7Q>. Erişim Tarihi: 27.09.2018
- İslamofobi Nefret Söylemi Eşiğini Aştı. Erişim Adresi: <http://www.islamophobiaeurope.com/tr/islamofobi-nefret-soylemi-esigini-asti/Erişim Tarihi: 28.09.2018>
- Kabakçı, B. (2017) Avrupa’da Yükselen İslamofobi. Araştırma Raporu: Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü. Konya. Erişim adresi: www.kto.org.tr
- Kalın, İ. (2017). Ben, Öteki ve Ötesi. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Kalın, İ. (2018). İslam ve Batı. İstanbul: İSAM Yayınları
- Karlı, N. (2013). İslamofobi’nin Psikolojik Olarak İncelenmesi. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, Cilt (13), 3, 75-100.
- Lean, N. (2015). İslamofobi Endüstrisi. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Lewicki, A. (2016). 2016 Ulusal Raporu: Almanya’da İslamofobi. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı web sitesinden erişildi: <https://setav.org/assets/uploads/2017/10/AlmayadaIslamofobi.pdf>
- Okumuş, E. (2007). ABD’de İslamofobi ve Anti-islamizm: 11 Eylül Öncesi ve Sonrası. Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (Ed). *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm içinde (235-257)*. Ankara: Eskiye Yayınları.
- Okumuş, F. (2007). Avrupa’da İslamofobi ve Mâbâdı. Canatan, K. ve Hıdır, Ö. (Ed). *Batı Dünyasında İslamofobi ve Anti-İslamizm içinde (119-143)*. Ankara: Eskiye Yayınları.
- Semerci, B. (05.11.2011). Farklılık ve Kültür: Zenofobi. Erişim tarihi: 27.06.2018 Erişim adresi: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/cumartesi/bsemerci/2011/11/05/farklilik-ve-kultur-zenofobi>
- Şerif, M. ve Şerif, C. W. (1996). *Sosyal Psikolojiye Giriş II*, İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Tınaz, N. ve Meral, S. (2016). Fransa’daki Müslüman Ve Türk Topluluklarının Hak Ve Özgürlüklerinin Analizi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınevi.
- Türkiye-AB İlişkilerinin Tarihçesi. Erişim adresi: https://www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi_111.html
- Ural, O. (26.04.2015). Yeni çağın hastalığı: Yabancı korkusu (Zenofobi). Erişim tarihi: 15.03.2018, <https://dunyalilar.org/yeni-cagin-hastaligi-yabanci-korkusu-jenofobi.html/>
- Van Der Valk, Ineke (2017). Hollanda’da İslamofobi. 2016 Avrupa İslamofobi Raporu. Erişim Adresi:

Hasan Yavuzer, Ümran Açıkgöz
Yükselen Tehlike İslamofobi // The Rising Danger Islamophobia

<http://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf> . Erişim
Tarihi: 17.07.2017.

Yanık, C. (2012). Dünyada ve Türkiye’de Çok Kültürlülük, Ankara: Sentez yayınları.

Yavuzer, H. (2017) Sosyolojik Boyutlarıyla İslamophobia, 1. Uluslararası İpekyolu Akademik Çalışmalar Sempozyumu Bildiri Tam Metin Kitabı, Nevşehir.